

ОБГРУНТУВАННЯ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

В умовах ринкової економіки та жорстокої конкуренції метою діяльності кожної підприємницької структури є отримання максимального фінансового результату діяльності (прибутку). Як відомо, будь-яка підприємницька діяльність не може здійснюватися без участі певних затрат. Водночас, для того, щоб заробити певні кошти та отримати прибуток, потрібно спочатку витратити їх.

Наразі, питання підвищення платоспроможності та конкурентоздатності вітчизняних суб'єктів господарювання, ставить питання перед підприємцями щодо пошуку ефективних методів управління підприємницькою діяльністю в цілому та управління витратами, зокрема.

Як відомо, найбільш важливим інструментом в система управління витратами є їх методи управління, оскільки від правильності їх вибору до застосування, залежить ефективність діяльності підприємства, його фінансова стійкість платоспроможність та конкурентоздатність.

Проблемам, що стосуються побудови ефективної системи управління витратами на підприємстві приділяло увагу багато вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, а саме Г. Багієва, І. Бланк, І. Давидович, К. Дзурі, Г. Козаченко, С. Коцюба, Ю. Кравчук, А. Мазаракі, В. Попов, В. Савчук, Сигел Г. Джоел, Ю. Цал-Цалко, М. Чумаченко, Шим К. Джей та інші. Водночас, в сучасних наукових розробках, незважаючи на значні напрацювання, які здійснені вченими, немає єдиного підходу щодо якості системи управління витратами, в цілому, та визначенні єдиних методів управління ними зокрема.

Методи управління витратами - це способи впливу суб'єкта управління щодо витрат підприємства через відповідні технічні прийоми, інструменти, способи, за допомогою яких приймаються управлінські рішення, складаються кошториси, розраховуються показники, розробляються і обґрунтовуються документи. Вибір того чи іншого методу або групи методів залежить від наявних витрат суб'єкта підприємництва.

Процес управління витратами суб'єкта підприємництва являє собою багаторівневу систему, що включає в себе такі основні елементи, як: регулювання, прогнозування, планування, нормування, облік витрат на виробництво, калькулювання, економічний аналіз та контроль витрат.

В системі управління витратами основними завданнями можна виділити наступні: планування витрат; облік та планово-фактичний контроль за витратами; облік коригувальних дій, що впливають на процеси формування витрат.

Досягненням впровадження даних етапів на підприємстві слугують відповідні методи управління.

Розглянемо основні методи управління витратами, що використовуються на вітчизняних підприємствах:

1) попроцесний (сумування всіх витрат за місяць визначає собівартість всієї продукції, що виготовлена за цей період);

2) по передільний (собівартість продукції обчислюється по кожному переділу, а не тільки готового продукту. Використовується, зазвичай, на виробництві де напівфабрикати можуть бути реалізовані, як готова продукція);

3) Позамовний (калькулювання собівартості відбувається по кожному окремому замовленню та лише після повного його виконання, та не залежить від тривалості виконання);

4) нормативний (калькуляція собівартості виробу, витрат на його виробництво складається на основі норм та кошторисів витрат, що встановлені на даному підприємстві для його виготовлення та залежать від його технологічних особливостей. Проводиться облік витрат, відхилення від нормативу та його зміна).

Як бачимо, з вище наведеного на вітчизняних підприємствах широко використовують нормативний метод управління при формуванні витрат та розрахунку собівартості продукції. Цей метод можна назвати прогресивним, оскільки він дозволяє ефективно використовувати дані обліку, що допомагає виявити резерви зниження собівартості та оперативно управляти виробництвом та калькулювати собівартість певного виду продукту, безпосередньо в процесі його виготовлення, а не наприкінці звітної періоду.

Різноманітність сучасних методів управління витратами потребує диференційованого підходу до їх розгляду. Проведемо аналіз існуючих класифікацій методів управління витратами використовуючи зарубіжний досвід:

Директ-костинг - калькулювання собівартості відбувається при розподілі всіх витрат на постійні та змінні, і тільки змінні витрати включаються у собівартість виробу. Іншу частину витрат періодично списують на фінансові результати;

Стандарт-костинг - це нормативне калькулювання собівартості. Даний метод вирізняється тим, що в продовж всієї діяльності підприємства норми та нормативи мають жорстке визначення та змінюються вкрай рідко та на незначну величину;

Метод АВС - це метод калькулювання витрат за функціями. В основі якого полягає покладання витрат на виріб в ході їх утворення при здійсненні відповідного бізнес-процесу. Облік проходить в декілька етапів: виробничий процес поділяється на складові функції; по кожній функції визначаються витрати; визначаються носії витрат по кожній функції та витрати відносяться на носіїв витрат, якими можуть бути виріб або замовлення;

Кайдзен-костинг - це спеціальна програма підприємства, результатом якої є поступове та безперервне зниження собівартості на підприємстві. Керівництво встановлює цілі, щодо зниження витрат у виробництві та вповноважує працівників знати засоби для досягнення поставлених цілей. При використанні цього методу, кожний працівник має можливість зробити свій внесок у скорочення витрат на підприємстві;

Таргет-костинг - Виходячи з запланованої ринкової ціни та прибутку, що очікується від продажу, формується

собівартість нового для підприємства виробу. За цільову ціну нового виробу, береться та, яку споживачі можуть заплатити за нього;

Кост-кілінг - він полягає у швидкому скороченні всіх витрат підприємства, які не перешкоджають його діяльності та розвитку. Застосування цього методу має на увазі участь у тендерах, здійснення тиску на постачальників, оптимізація їх структури або пошук нових, скорочення ланцюга руху сировини. Цей найжорсткіший метод, оскільки скорочення витрат може відбуватися також і завдяки зменшенню витрат на оплату праці, скороченню персоналу, продажу активів, що не використовуються, скороченні витрат на соціальну сферу;

Система Just-in-time («точно в строк») - це система стимулювання зниження собівартості при організації виробничого процесу, необхідний для виготовлення об'єм ресурсів та готова продукція здійснюється точно у назначений строк;

LCC (LifeCycleCosting) - витрати розраховуються за етапами життєвого циклу продукції, тобто від етапу проектування до зняття з виробництва. Спочатку цей метод застосовували лише в державних проектах в галузі оборони. Використання цього методу має на меті систематичне зниження витрат на всіх стадіях життєвого циклу продукції;

Стратегічне управління витратами - в ході цього методу, витрати мінімізуються на всіх ланках вартості бізнесу, а не по кожній його окремій ланці;

CVP – аналіз - метод ґрунтується на визначенні точки беззбитковості, за допомогою зіставлення таких величин, як витрати підприємства, дохід від реалізації та отриманий прибуток. Його перевагою є те, що обсяг реалізації можна визначити залежно від прибутку, який заплановано;

Бенчмаркінг - це метод зіставлення з найкращими показниками конкурентів, він базується на постійному зіставленні витрат на виробництво продукції з даними виробників аналогічної продукції, та їх оптимізації.

Найбільш поширеними в світовій практиці управління витратами є наступні методи: кайдзен-костингу, таргет-костингу, «точно в строк» та ABC-метод. Всі ці методи є ефективними для підприємницьких структур різних форм господарської діяльності.

Світовий досвід підтверджує доцільність застосування новітніх методів в системі управління витратами з метою їх оптимізації.

На наш думку, для покращення системи управління витратами можна запропонувати комбінування трьох методів, а саме: стандарт-костинг, таргет-костинг та «точно в строк».

Використовувати ці методи пропонується на різних стадіях виробничого циклу. Метод таргет-костингу, доцільно використовувати на стадії розробки нового товару, оскільки він має за мету, досягнення цільової собівартості та стратегічне управління витратами. Ціль стандарт-костингу – це оперативне управління собівартістю виготовленої продукції та облік витрат та їх відхилу від норм.

Комбінування цих двох методів допоможе підприємству вчасно реагувати на зміни собівартості та вживати заходи щодо оптимізації витрат. Але, на нашу думку, для досягнення оптимального рівня собівартості та активізації прихованих резервів в процесі виробництва, доцільно використовувати метод «точно в строк».

Система управління витратами з використанням комбінування методів: стандарт-костинг, таргет-костинг та «точно в строк» дозволить суб'єктам господарювання вчасно та оперативно реагувати на зміну собівартості та впроваджувати необхідні методи оптимізації та зниження рівня витрат. Застосування методу «точно в строк» дозволить управляти собівартістю продукту на всіх стадіях життєвого циклу.